

Oostakker, Oostakkerdorp 38

Gunter Stoops

OVERDRUK UIT:

*Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011, (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 5),
Gent, 2011, p. 172-175.*

OOSTAKKER, OOSTAKKERDORP 38

Gunter Stoops

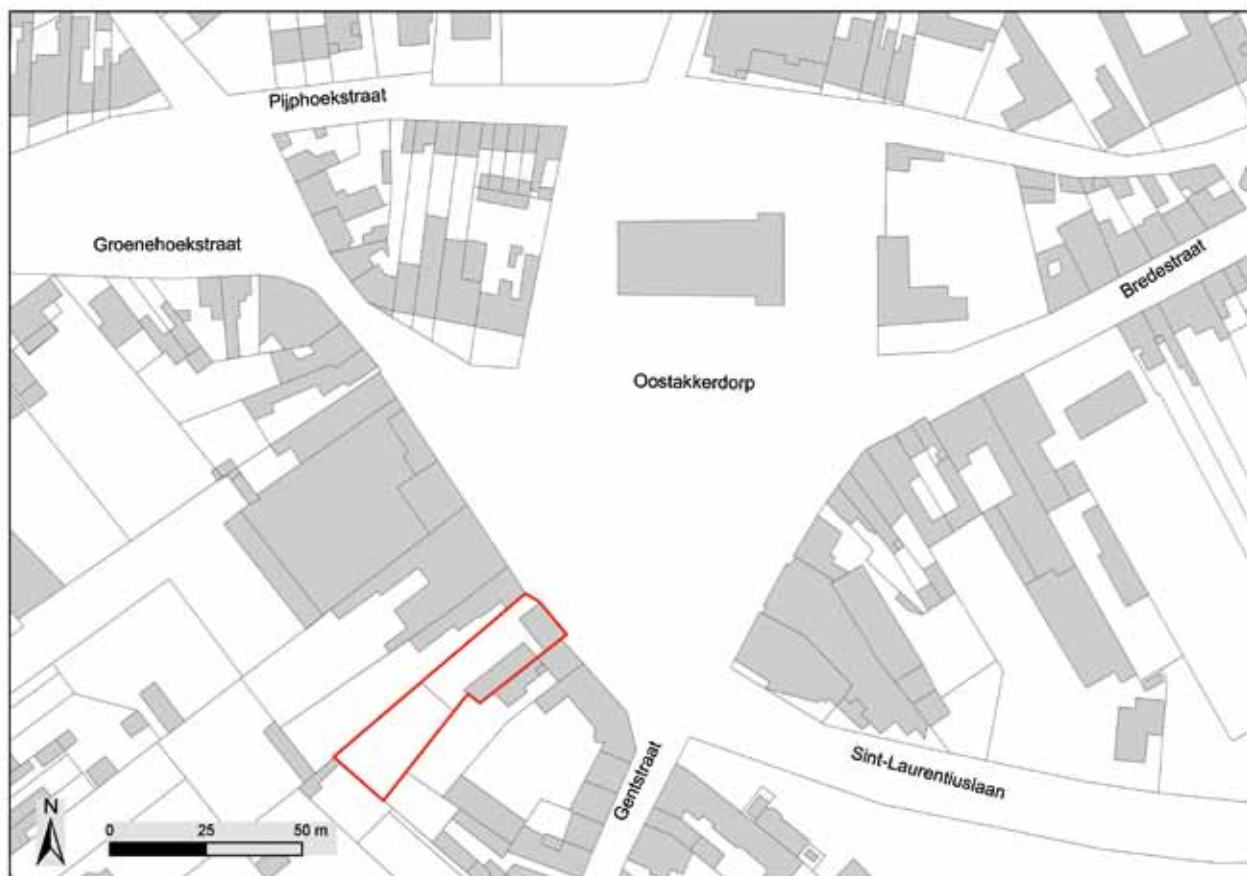
VOORSTELLING VAN HET ONDERZOEK

Het Vennootschap/VDK/Volksdeposito Spaarbank, eigenaar van de percelen 54a en 59 (kad., afd. 17, sectie D), gelegen Oostakkerdorp 38, ontwikkelt op deze plek een nieuw bankkantoor (afb. 1). Daarvoor werd besloten het bestaande gebouw te slopen, aan de straatzijde een nieuwbouw in te planten en de tuinzone grotendeels als verharde parking te gebruiken. In de scharnierfase tussen afbraak en nieuwbouw werd een archeologisch proefonderzoek gepland (archeologische vergunning 2010/185) (afb. 2). Oostakkerdorp is een ruim driehoekig plein, vroeger gekend als Kapelriedies en aan de noordzijde afgesloten door de parochiekerk Sint-Amandus. Het rond de kerk gelegen ommuurd kerkhof is in 1973 geruimd en een

deel van de zerken zijn in de wal rond Het Maegher Goet gestort¹.

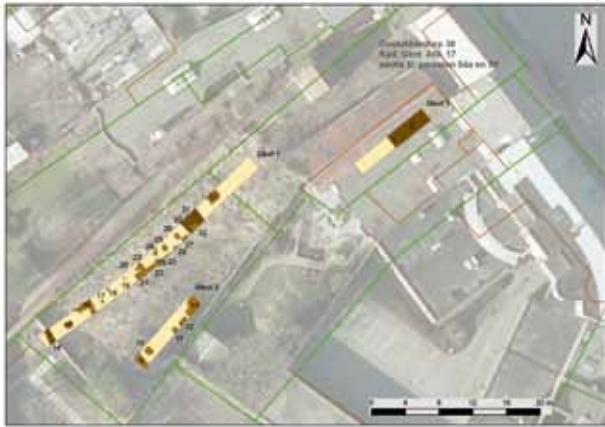
In de tuin werden twee proefsleuven getrokken. De bodem in dit deel van de Vlaamse Vallei bestaat uit matig droge zandgronden. Het basismateriaal is fijn zand, waarin zich een 30 tot 60 cm dikke antropogene humusrijke bovenlaag gevormd heeft met eronder nog sporen van een B-horizont met ijzeraanrijking². Bij het onderzoek werd op 1.50 m een kleiige band vastgesteld.

De hier 50 tot 60 cm dikke tuinlaag werd met een graafmachine verwijderd. De zich dieper strekkende bioturbatie omvatte hoofdzakelijk bomen- en plantenwortels en regenwormgalerijen. Enkele postmiddeleeuwse verstoringen, voor het meren-

afb. 1: Situering van de percelen waarop het archeologische vooronderzoek plaatsvond (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

deel 20ste-eeuwse kuilen met bouwafval en kleinere putten met slachtafval³ werden gedocumenteerd. Uit een kuil met een diameter van 1 m (S10) kon een grote ondiepe kom met standvlak en twee horizontaal geplaatste oren in rood aardewerk met loodglazuur worden gerecupereerd. Dit stuk dateert vermoedelijk uit de 19de eeuw⁴ (afb. 4).

afb. 2: Situering van de proefsleuven en de waargenomen sporen (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

afb. 3: Sleuf 2 met op de voorgrond de oude perceelsgrachten S30 en S31 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

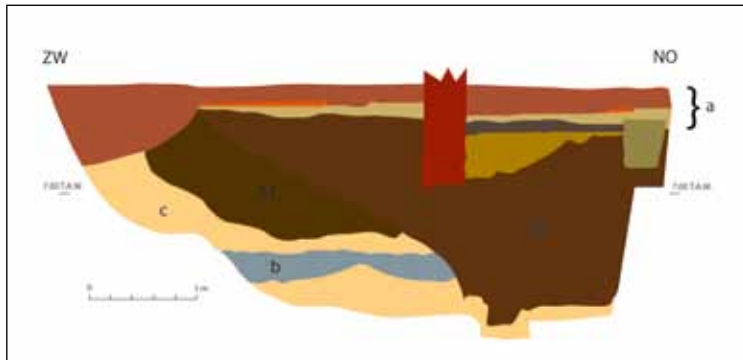
Tot de oudere sporen behoren twee oude perceelsgrachten. De perceelsgrenzen liggen nog steeds op ongeveer dezelfde plaats. Spoor 14 is de noord-

west-zuidoost gerichte gracht, evenwijdig met de muur die de tuin achteraan afsluit. Deze gracht was ongeveer 2 m breed en had de diepste punt op ca. 6.80 T.A.W.; dit is 40 cm onder de 60 cm dikke tuinlaag (maaiveld ca. 7.80 T.A.W.). Een ander parallel grachtspoor, samengesteld uit een oudere gracht (S30) die hergraven werd (S31), was iets breder dan S14, maar vertoonde een gelijkaardige diepte en morfologie (afb. 3). Hoewel niet exact op de huidige perceelsgrens tussen nr. 54a en nr. 59 gaat het waarschijnlijk toch ook om een oude perceelsgracht. Deze perceelsgrens bestaat al op de plannen in de Atlas van de Buurtwegen (1843–1852) en is niet in tegenspraak met wat er op de landschapskaart van Ferraris (1777) te zien is.

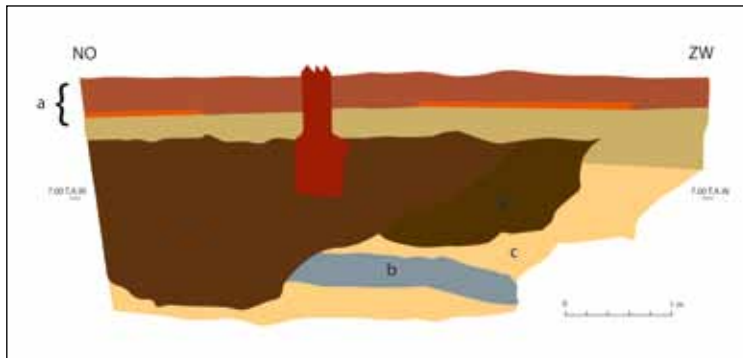

afb. 4: Spoor 10, een kuil met een bijna volledige schaal in rood aardewerk (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Doorheen de gebouwenzone - het pand werd eerst tot op maaiveld gesloopt - werd ook een kleine sleuf getrokken. Hier werd een gracht van 2 m diep en waarschijnlijk toch 7 m breed opgetekend. Deze liep op een afstand van ongeveer 12 m evenwijdig met de rooilijn (ZO-NW). Deze diepe gracht bleek de heruitgraving van een oudere minder diepe gracht te zijn (afb. 5 & afb. 6). Gehinderd door een regenwaterput kon niet de volledige doorsnede worden bekeken. De noordoostelijke oever is dus niet gedocumenteerd. In de oudste fase was de gracht uitgegraven tot op ca. 6.60 T.A.W.; net boven een 20 cm dikke kleiige band in de moederbodem. De herneming van de gracht ging hier door en de onderste spadesteken gingen tot 5.80 T.A.W.,

afb. 5: De noordwestzijde van sleuf 3 ter hoogte van sporen 1 en 2, a: postmiddeleeuwse bouwactiviteiten, b: de kleiige band en c: het ongestoorde zand (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

afb. 6: De zuidoostzijde van sleuf 3 ter hoogte van sporen 1 en 2, a: postmiddeleeuwse bouwactiviteiten, b: de kleiige band en c: het ongestoorde zand (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

maar de grachtbodem lag dan gemiddeld op 6.00 T.A.W.: dit is 2 m onder het maaiveld. De grachtbodem was vlak en onderaan gevuld met een pakket fijne laagjes. Het profiel aan de noordwestkant van de sleuf liet wel een plaatselijke diepere uitgraving zien (afb. 7). Hogerop was het vulpakket homogeen donkerbruin, rijk aan organisch materiaal. Het merendeel van het ingezamelde gebruiksaardewerk was afkomstig uit beide fases van de gracht en omvat dertien scherven. Het rode of oxiderend gebakken aardewerk is met zeven scherven het best vertegenwoordigd. Een ongeribbelde bandvormige rand met afgeronde top en licht geprononceerde doorn behoort tot een intern geglazuurde teil (afb. 8:1). De vormgeving van teilen veranderde gedurende eeuwen nauwelijks maar de typische bandvormige randen komen voor vanaf de 14de eeuw⁵. Verder herkent men nog een bodemfragment op een uitgeknepen standring (afb. 8:2) en een klein wandfragment met een fijne, doch wat slordige, slibversiering (afb. 8:3). Vermoedelijk is het wand-

fragment afkomstig van een kruik met slibversiering uit het midden van de 14de eeuw⁶, hoewel er weinig kromming in het fragment te zien is. Het grijze of reducerend gebakken aardewerk bevat slechts vier scherven, waaronder een oorfragment van een kan (niet afgebeeld). Tenslotte zijn er nog twee wandscherven steengoed. De vondsten die stratigrafisch konden worden ingezameld, zijn uitermate schaars. De oudste fase van de gracht (S1) leverde enkel één wandfragment grijs en één wandfragment rood aardewerk op, de jongere fase (S2) slechts twee wandfragmenten grijs aardewerk en één wandfragment steengoed. Een datering voorstellen is daarom niet evident, maar de beperkte gegevens uit het aardewerk wijzen erop dat de vulling van de gracht niet ouder is dan de 14de eeuw.

Mondelinge informatie meldde dat deze gracht ook drie percelen verder, in noordwestelijke richting, werd aangesneden bij bouwwerken. Op de Ferriskaart uit de late 18de eeuw en op jonger kaart-

materiaal is ze in ieder geval niet meer te zien, wat wel verwonderlijk is voor een structuur van die omvang. Over de functie van deze gracht tasten we dan ook voorlopig in het duister. Mogelijk kunnen oudere landboeken een oplossing aanbieden.

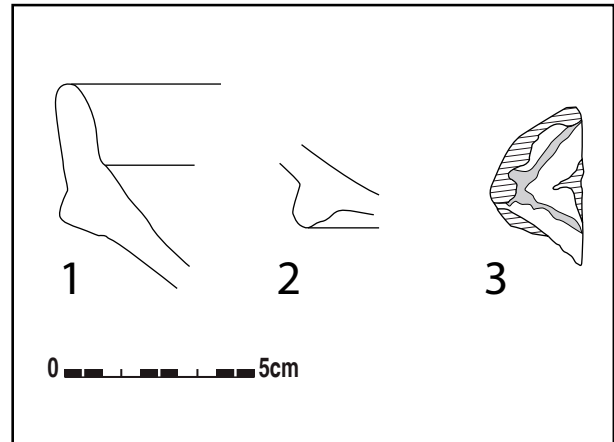
Besluit

Op de diepe gracht na, die evenwijdig liep met de zuidwestelijke rooilijn van het oude dorpskernplein, werden er geen noemenswaardige sporen gevonden. De gracht werd gedocumenteerd en his-

torisch-cartografisch onderzoek kan mogelijk een oplossing bieden over de functie. Verder onderzoek op dit perceel is niet meer nodig, wel moeten bouwwerkzaamheden in de omgeving in het oog gehouden worden. Elke verdere documentatie over het verloop van deze gracht kan helpen ze functioneel in het middeleeuwse dorp te plaatsen.

afb. 7: Een plaatselijk dieper uitgegraven deel in de relatief vlakke bodem van de gracht en de gelaagde onderste opvulling (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

afb. 8: Het aardewerk uit de grachtsporen 1 en 2 (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

- ¹ STOOPS, G., *Oostakker, Oude Veldstraat 1, Het Maegher Goet*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 1997–2008 (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2)*, Gent, 2008, p. 172-175.
- ² AMERYCKX, J., *Bodemkaart van België, verklarende tekst bij het kaartblad lochristi 40 E, (Centrum voor Bodemkartering)*, Gent, 1960.
- ³ Het pand heeft lang als slagerij gefunctioneerd.
- ⁴ Het gerecupereerde aardewerk werd gedetermineerd en geïnterpreteerd door archeoloog Maarten Berkers, Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie. Zijn informatie werd in deze tekst verwerkt.
- ⁵ DE GROOTE, K., *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, (*Relicta Monografieën*, nr. 1), Brussel, 2008, dl. 1, p. 266.
- ⁶ RAVESCHOT, P., *Dobbelslot/6 Mestput I*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1984, jg. 8 nr. 2, p. 6, afb. 28 en 29; LALEMAN, M.C. & RAVESCHOT, P., *Wellingstraat 103. Onderzoek van een laat-middeleeuwse woning*, in: *Stadsarcheologie*, Gent, 1984, jg. 8 nr. 3, p. 23 & 21 (afb. 4: 4); DE GROOTE, K., *De middeleeuwse ambachtelijke wijk van Pamele (stad Oudenaarde, Oost-Vlaanderen). Het onderzoek in het Huis de Lalaing. 1. De pottenbakkersovens*, in: *Archeologie in Vlaanderen*, Zellik, 1994, nr. 3, p. 383, fig. 40, 41, 42 en 49; DE GROOTE, K., 2008, dl. 2, p. 183 & 192; BERKERS, M., MOENS, J. & STOOPS, G., *Sint-Michielsplein: 14de-eeuws vaa(l)twerk*, in deze publicatie.